

Oriol Pascual Pérez

Universitat de Barcelona – Institut Català d'Antropologia

“DE PUTES, NENS I BANDOLERS”

Una visió comparativa al voltant d'alguns fenòmens de canonitzacions populars en contextos iberoamericans.

Denominem canonitzacions populars, -en el marc dels països de tradició catòlica- aquelles que tenen com a objecte de culte a persones que han estat canonitzades pel poble, és a dir, persones canonitzades, no per la intervenció de l'Església Catòlica com a Institució sinó a través d'instàncies nascudes del poble, de les classes populars o subalternes, en termes de Gramsci. A aquestes persones difuntes, se les denomina “sants” o “santes” emprant el llenguatge de l'Església i, tanmateix, les persones que es fan present davant d'un mort popularment canonitzat ho fan en busca dels seus miracles, mitjançant vots, dons i promeses que entren en consonància amb una tradicional gramàtica catòlica del culte als sants.

Tenint en compte totes les etnografies existents al voltant d'aquests morts, hom se n'adona que el seu reclutament per al paper pòstum de sants i miraclers no es dona mai de forma aleatòria o arbitrària, sinó que tots ells comparteixen l'haver viscut una mort social que va precedir la seva mort biològica. Al capdavant, tots ells encarnarien la idea d'una 'mala mort', és a dir una mort dimensionalment social i que en els casos més greus augurava una posterior mort biològica. La mort com una tragèdia sobtada i donada com quelcom inesperat i sempre fruit d'una injustícia i, que a més, suposarien morts, que des d'un començament semblarien destinats a l'abandó i l'oblit. Com és el cas d'infants, bandolers, lladres o prostitutes, qui la seva condició com a subalterns o paries socials, els duria irrevocablement a les seves morts.

En aquesta direcció, la present comunicació vol cercar un diàleg entre les etnografies al voltant d'aquests morts santificats i els fenòmens nascuts al seu redós, parant compte d'alguns casos donats sobretot en països de tradició catòlica i hispànica, com ara a Colòmbia, Veneçuela, Argentina, Brasil, Cuba o Mèxic. Com també a la Península Ibèrica; casos donats sobretot a Portugal i Catalunya. A partir d'aquestes doncs, es pretén mostrar i desglossar algunes de les similituds i diferències entre ells, desglossant alguns dels contextos socials que van propiciar dites canonitzacions engegades sempre a instàncies populars i de forma espontània.